

Artikel af:

Sara Hansen

Sr. rådgiver, cand.soc. og socialrådgiver

Litehouse Consult (2023)

Kommunerne bør redefinere begrebet samarbejde i komplekse skilsmisssager

---

Kommunernes definition af begrebet samarbejde har fokus på, at fraskilte forældre skal kunne sidde i samme rum, også i de komplekse sager med påstande om vold. Det krav modarbejder barnets trivsel, og det krænker voldsofferets retssikkerhed.

Voldsramte forældre vil gerne være medskabere af egen velfærd, men de står i en uløselig situation: Enten skal de retraumatiseres af fællesmøder med krænkeren, eller også skal de nægte og dermed fremstå 'usamarbejdsvillige' om at sikre deres barns trivsel.

Det medfører et uovervindeligt pres på den forælder, der har været udsat for vold. Prædikamentet 'usamarbejdsvillig' får nemlig alvorlige konsekvenser for familieretssagen.

Kravene i loven

Når to forældre går fra hinanden, stiller forældreansvarsloven¹ krav om samarbejde om barnet. De komplekse sager behandles i Familieretshuset, og de underretter automatisk kommunen, når forældrene har forskellige oplysninger om barnet, jf. § 153 i serviceloven² (SEL), fordi de bliver bekymrede for barnets udvikling og trivsel.

Kommunerne indkalder dernæst altid forældrene til fællesmøde, også når det fremgår af underretningen, at forældrene har afholdt opdelte møder i Familieretshuset.

Når sagen bliver en § 7-sag i Familieretshuset, har man som forælder ikke har pligt til at deltage i et fællesmøde, hvis der er en voldshistorik i familien, jf. § 10, stk. 2, i lov om Familieretshuset³.

I socialretssikkerhedsloven⁴ (RTL) er der ikke indskrevet den samme garanti for volds ofre, og det udfordrer kommunernes tilrettelæggelse af underretningsmøder. Ifølge RTL § 4 skal borgeren have mulighed for at medvirke i egen sag, og behandlingen af sagen skal tilrettelægges sådan, at borgeren kan udnytte den mulighed. Men det er svært for et voldsoffer at deltage i behandlingen af egen sag, når man skal sidde i samme rum med sin krænker, fordi det retraumatiserer voldsofferet.

Problemet er, at kommunerne kun har én definition af begrebet samarbejde – nemlig at to mennesker sidder over for hinanden. Den definition er forskellig fra både familierettens og Familieretshusets. Når kommunen fastholder en rigid forståelse af begrebet, kan de i værste fald fastholde volden og dermed medvirke til at forværre barnets trivsel. Den fremgangsmåde er i strid med RTL § 4 og SEL § 46.

Familieafdelingerne oversætter 'samarbejde' til krav om enighed og fællesskab

Familieretshuset er én enhed, og kommunens familieafdeling er en anden. Der er adskilte lovgivninger, kulturer og praksis. Og der er vidt forskellige definitioner af begrebet 'samarbejde'. Serviceloven er den lovgivning, der regulerer børne- og familieområdet i kommunerne. Og Familieretshuset reguleres af forældreansvarsloven⁵ og lov om Familieretshuset.

---

¹ Forældreansvarsloven, LBKG 2020-11-30 nr. 1768.

² Lov om social service, LBKG 2023-08-16 nr. 1089.

³ Lov om Familieretshuset, LBKG 2019-08-07 nr. 766.

⁴ Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, LBKG 2023-08-24 nr. 1109.

⁵ Forældreansvarsloven, LBKG 2020-11-30 nr. 1768.

SEL er en retskilde, der i høj grad bygger på den individuelle sagsbehandlers skøn. Derfor udmøntes den på 98 forskellige måder i landets 98 kommuner. Desuden forvaltes loven af mere end én medarbejder i hver kommune. Det medfører, at kommunernes praksisser og indsatser er forskellige og uforudsigelige.

Familieretshusets underretninger til kommunerne er næsten altid enslydende. Forældrene er ikke enige om barnets behov, og bekymringen for barnet er, at barnet kommer i klemme. Det oversætter kommunerne til, at barnet kun kan være i trivsel, hvis forældrene samarbejder.

To systemer skal tale sammen, men har hver deres forståelse. Familieretshuset oplyser om en bekymring. Kommunen indkalder til et fællesmøde, og mange forældre oplever at blive mødt med:
”Vi vil gerne have, at I deltager sammen, så alle kan høre det samme”.

Bag dette rationale ligger det faktum, at kommunerne har travlt og er pressede på ressourcer, så det er betydeligt nemmere at få sagen overstået hurtigst muligt.

Kommunens praksis tjener krænkeren

Voldudøveren har også en interesse i fællesmøder. Der kan volden og kontrollen nemlig fortsættes under selve mødet i form af psykisk vold. Når dette lykkes, opstår der en uligevægt fra starten, inden møderne overhovedet er gennemført. Krænkerens tilsyneladende velvilje til at afholde fællesmøder giver krænkeren point hos kommunen: Nu er krænkeren 'inde i varmen' og ser ud til at ville samarbejde. Det betyder, at krænkeren nu har kommunen 'på sin side', for kommunen støtter jo behovet for fællesmøder og ønsket om at få forældrene til at sidde i samme rum.

Voldsudøveren kan således fortsætte sine voldshandlinger i det skjulte. Kommunen sparer ressourcer, men ofrenes retssikkerhed, jf. RTL § 4, krænkes, fordi de under de omstændigheder ikke kan *medvirke ved behandlingen af sin sag*.

Den retssikkerhed, offeret har ifølge RTL, bliver illusorisk, når man overser risikoen for og effekten af retraumatisering.

Når voldsofferet forsøger at fremlægge sit perspektiv – det sker i de fleste tilfælde ved, at vedkommende forsvarer sig selv og sine oplevelser efter en lang voldshistorik – fastholdes voldsofferet i det mønster, som vedkommende netop forsøger at komme ud af. Nogle gange lykkes det at få en sagsbehandler til at opdele et møde, men så er voldsofferet allerede 'bagud på point'. Dette bliver konsekvensen, hvis offeret fastholder sine egne grænser, og følgen bliver altså en skævvridning af det fremadrettede sagsforløb.

Forældre kommer i klemme i 'silosystemer'

Sociologen Émile Durkheim (1858-1917) interesserede sig for, hvordan det overhovedet er muligt for et samfund at fungere som samfund. Han forstod samfundet som en organisme, hvor delene skal være i harmoni med hinanden: Der skal være en vis sammenhængskraft.

Dürkheims forståelse af samfundet var, at nogen i samfundet skal defineres som 'outsidere', for det er på den måde, andre kan opfatte sig selv som 'insidere'. Insiderne er en kerne, der definerer et dominerende *moralsk kodeks*, og det danner grundlag for opdelingen af udenfor/indenfor. Når der så ikke er enighed om det dominerende moralske kodeks imellem to institutioner, skaber det disharmoni.

Dürkheims tanker om sammenhængskraft kan bruges til at belyse, hvordan systemet 'knækker over' i siloopdelingen mellem praksis i kommunerne vs. praksis i familieretssystemet. Forældrene oplever, at blive 'kastebolde', men også at blive mødt med to forskellige – og nogle gange modstridende – forståelser af, hvad begrebet 'samarbejde' indebærer.

Ordet samarbejde i regi af Familieretshuset har én betydning, og en anden i kommunerne. Når samarbejdet er brudt sammen, er det for Familieretshuset en risikofaktor, og derfor afholder de ikke fællesmøder. Familieretshuset har fokus på, om forældrene har et alternativ til fælles forældreskab, f.eks. overleveringsmail, altså at de bygger bro for barnet, når de nu ikke kan sidde i samme rum. I kommunalt regi ses samarbejde derimod som et begreb, hvor 'noget' kan (og skal) fikses.

Når samfundets institutioner ikke er enige om, hvad godt forældresamarbejde er i familier med en voldshistorik, bliver de skønsbaserede afgørelser, kommunerne skal træffe, som oftest truffet ud fra de decentraliserede enheders dominerende moralske kodeks. Det vil sige, at forældrene oplever uforudsigelighed og utryghed i mødet med kommunen. "Hvordan definerer denne kommune mon 'det gode forældresamarbejde'?" "Bliver vi mødt af den fremherskende opfattelse af, at samarbejde kun kan ske ved, at vi som forældre sidder sammen?"

Når vi i et samfund siger 'vi', henviser ordet 'vi' til et værdifællesskab. Men med kommunernes aktuelle praksis er de voldsramte forældre ikke en del af det 'vi'. De er ekskluderede, for det er dem, der skal rette ind efter kommunens idé om 'samarbejde', og denne idé matcher krænkerens behov. Det er en idé, der for voldsofferet er retraumatiserende, dvs. skadelig. Og det er en idé, der er forbudt efter Istanbulkonventionen, og som ikke har støtte i Familieretshusets lovgivning, men som kun eksisterer isoleret som et dominerende moralsk kodeks i kommunerne.

Der er behov for at gentænke begrebet samarbejde

Når man slår ordet samarbejde op i ordbogen, fremgår det, at det er et arbejde, som flere personer udfører i fællesskab. I ordbogen fremgår der intet krav om, at et samarbejde kun kan opnås ved, at man sidder i samme rum eller kontinuerligt taler sammen.

Til trods for dette er min erfaring med kommunernes dominerende moralske kodeks, at når vi taler samarbejde, forstår kommunen det som:

- Barnet har bedst af at se, at mor og far ikke er uvenner.
- Barnet kan mærke nonverbale signaler mv.
- Forældre *skal* samarbejde for barnets bedste, uagtet at der er en voldshistorik, altså skal de mødes.

Når kommunernes moralske kodeks er fastlåst i, at et samarbejde kun kan lykkes, når forældrene sidder sammen, krænkes offerets retssikkerhed, fordi voldsofferets oplevelse af, hvordan samlivet har været, automatisk bliver negligeret. Ydermere fastholdes offeret i den psykiske vold. Voldsofferet vil ikke kunne tale frit eller bidrage til belysning af barnets behov, udvikling og trivsel, hvilket er i strid med § 4 i RTL.

Når kommunerne fastholder, at det er for barnets bedste, at forældrene skal kunne samarbejde *ved at sidde sammen* (evt. med sagsbehandleren/en familiebehandling) negligerer og krænker kommunen ligeledes forældrerens retssikkerhed. I nogle tilfælde får voldsopfrene endda at vide:

- ”Jeg har jo allerede talt med xx, som jo siger, at det ikke er sket”
- ”Det er jo det bedste for barnet, at I lærer at sidde sammen”
- ”Du må kunne tilsidesætte dine egne behov”
- ”Barnet har brug for begge forældre i deres liv”
- ”Her i kommunen har vi SES kurser (§ 11-forløb), så I kan lære, hvordan I bliver gode kollegaer”
- ”I *skal* jo kunne samarbejde”.

Kommunerne er ikke interesserede i at finde ud af, *hvorfor* der er et ønske fra en forælder om ikke at sidde i samme rum. På den måde bliver volden gjort tavs. Hvis de var nysgerrige efter at kende baggrunden, ville sagsbehandlerne med stor sandsynlighed få oplysninger om, at det ikke handler om modvilje til at sikre sit barns udvikling og trivsel, men derimod om frygt, om retraumatisering og om den fortsatte psykiske vold gennem brug af myndighederne.

Sagsbehandlerne er heller ikke klar over, hvordan deres formuleringer og ageren kan fremstå retraumatiserende for offeret. Når sagsbehandlerne ikke har kendskab til voldsdynamikker og derfor ikke kan skabe et rum, hvor offeret føler sig tryk, bliver dennes perspektiv ikke belyst og indgår dermed heller ikke i kommunens vurdering. Omtale af volden forsvinder her ud af sagens akter, så det kan se ud som om, volden enten er forsvundet eller ikke er relevant. I værste fald omtales voldsopfrets frygt som "manglende samarbejdsvilje".

Voldsopfrene er jo bange for krænkeren, men kommunerne tolker frygten som manglende samarbejdsvilje. Derved får krænkeren mulighed for at fortsætte volden i form af psykisk vold til fællesmøder. Voldsofferet vil derfor ikke kun opleve overgreb fra krænkeren til sådan et møde, men også overgreb fra kommunen. Det er et systemovergreb, som sjældent italesættes.

I de tilfælde, hvor kommunerne opdeler møderne, får overgrebspersonen mulighed for at fortsætte volden ved at overbevise sagsbehandleren om, at offerets oplevelse aldrig er forekommet – som regel krydret med historier om, at det er offeret, der er 'psykisk ustabil'.

Kommunens forståelse af familiesager med en voldshistorik påfører ofrene sekundær traumatisering, når overgrebsperson og kommune er blevet enige om, at samarbejde kun kan lykkes ved, at forældrene sidder sammen.

Fokus skrider væk fra barnet og over på forældrene

Jeg oplever ofte, at et barn er i trivsel, hvis man spørger professionelle omkring barnet, mens kommunerne fastholder, at der er *risiko* for mistrivsel, når mor eller far ikke ønsker at sidde til fælles skole-hjem-samtale, fællesmøde med kommunen eller under familiebehandling.

Omvendt oplever jeg også, at et barn kan være i mistrivsel grundet andre faktorer (diagnoser/skolemistrivsel el.lign.), men hvor kommunerne fastholder, at barnet kun er i mistrivsel, fordi forældrene ikke samarbejder, altså ikke mødes.

Når kommunerne ikke undersøger, *hvorfor* barnet er i mistrivsel, men fastholder deres egne forforståelser af 'samarbejdskravet', udfordrer det voldsofferets tillid til kommunen.

Barnets perspektiv glemmes også. Mange kommuner har en idé om, at vi skal skærme barnet fra konflikten. Det er forældrene, der skal arbejdes med, synes de, for at barnet kan komme i trivsel. De arbejder med barnets mistrivsel ved, at forældrene *skal* sidde sammen og blive enige. Kommunerne er optagede af, hvem der samarbejder bedst og ikke af servicelovens formål om at sikre barnets trivsel og udvikling. Dermed går definitionskampen om barnets behov for alvor i gang.

Der er et stort behov for at opkvalificere kommunernes voldsfaglige viden. Kommunerne har brug for at blive nytænkende og at arbejde ud fra en *inddragende* tilgang, hvor det er barnets trivsel, der er i fokus. Kommunerne kan ikke løse deres opgave om at sikre barnets trivsel, uden at de starter med at definere deres genstandsfelt – nemlig at undersøge *barnets* forhold og afklare, om barnet er i målgruppen for udarbejdelsen af en børnefaglig undersøgelse. Hvis målet var at undersøge og være nysgerrig på *barnets* perspektiv fremfor at fastholde fokus på samarbejde, ville man komme langt.

Der er tale om § 7-sager, dvs. komplekse sager fyldt med risikofaktorer. Derfor kan det opleves særdeles krænkende, at kommunernes fokus er på at 'løse samarbejdet' fremfor på at undersøge barnets behov.

Fællesskabet om barnet

Kommunerne bør anerkende, at de voldsramte forældre *allerede* samarbejder. At i voldssager kan det f.eks. bestå i, at et barn overleveres via institutionen i stedet for via hjemmet. På den måde skærmes barnet fra det direkte konfliktfelt, og forældrene behøver ikke at mødes. Eller at der sendes en ugentlig besked til den anden forælder, så der trods alt bygges bro for barnet. Der *kan* udarbejdes rammer for et parallelt forældreskab, uden at forældrene behøver at sidde sammen. Hvis kommunen valgte den ressourcekrævende løsning og lod forældrene få et individuelt rum, ville forældrene hver især kunne tale om samskabelse af et fælles fundament for barnet. Kommunerne ville også opnå en dybere forståelse af hver forælders perspektiv, hvilket medvirker til at skabe sammenhæng for barnet. Den fremgangsmåde er omkostningsfuld, og det fremmer ikke kommunernes parathed til at redefinere begrebet samarbejde, så deres tilgang baseres på voldsfaglig viden og bringes i overensstemmelse med Istanbulkonventionen. Ydermere er socialrådgivernes viden om vold låst fast i foranstaltninger, som kommunens moralske kodeks har defineret. Der er ingen alternativer for socialrådgiverne – eller alternativet er for omkostningsfuldt.

Kommunerne bør være mere åbne for, hvad der egentlig er bedst for barnet, og fastholde fokus på barnet fremfor på forældrenes forskellige perspektiver. Kommunernes fokusskred bevirker, at barnet som vidne til vold ofte overses.

Jeg håber, at denne artikel kan medvirke til at understøtte, at der skabes en fælles bevidsthed og en ny praksis for, hvordan forældreskab kan praktiseres, når Familieretshuset underretter om, at samarbejdet er svært. Herved vil *begge* forældre kunne være medskabere til at definere barnets behov og trivsel, og kommunen vil kunne fastholde fokus på barnet med respekt for og inddragelse af borgeren i overensstemmelse med RTL § 4.

Kildeangivelse af artiklen

Hansen, S. (2023). *Kommunerne bør omdefinere begrebet samarbejde i komplekse skilsmisssager*.
Litehouse Consult: www.lighthouseconsult.dk.